

СТАНОВИЩЕ

от проф. д.изк. Свилен Стефанов за дисертационен труд за придобиване на научната и образователна степен “доктор“ на докторанта от Катедра „Изкуствознание“ Евгения Атанасова-Тенева на тема „Категорията „време“ в творчеството на Кристо и Жан-Клод“.

Като научен ръководител на докторанта Евгения Атанасова мога да изразя ясното си становище, че този труд притежава необходимите качества за защита. Дисертационният труд е разделен на увод, основно изложение, съставено от 4 глави, заключение и списък на използваната литература. Придружен е от богат илюстративен материал. Направени са необходимите публикации по темата на дисертацията.

В уводната си част докторантът съвсем правилно изяснява целите и задачите, които си е поставил, дефинира ясно обекта на изследване и методологията, свързана с неговото проучване. При написването на дисертацията е използвана смесена методология. Водещи са биографичният метод и хронологичният подход при представянето на развитието на авторите. Използването на сравнителния анализ разглежда темата в контекста на други артисти и различни жанрове, които имат релация с изследваната категория „време“.

Изяснено е, че категорията „време“ е избрана като една от водещите характеристики в произведенията на Кристо и Жан-Клод, която обуславя приносът им в историята на съвременното изкуство. Основна цел на дисертационния труд е да изследва и дефинира симбиозата от различните „функции на времето“ и застъпва тезата за извеждане на „временността“ до основен артистичен принцип и метод в произведенията на Кристо и Жан-Клод. Изследвани са творческите им възгледи по

отношение на „времето“ в контекста на динамични исторически процеси и тенденции в развитието на изкуството от 30-те години на ХХ век до наши дни. Отчетени са различните влияния върху израстналия в тоталитарна България Христо Явашев до превръщането му във водещ концептуален автор. От художественото възпитание, което получава през 50-те години, като студент в НХА, до многообразните по-късни влияния, допринесли за неговото изкуство.

Категорията „време“ е подложена на анализ в обективните исторически и биографични данни. Изследването отчита влиянието на художествената сцена в края на 50-те и началото на 60-те години на миналия век. Взета е под внимание близостта на творците с артистичните групи на Новите реалисти, Fluxus и Zero. Анализирани се факторите, довели до концепцията за ефимерен характер на произведенията. Атанасова пише за ред важни темпорални парадокси – от една страна, продължителността на творческия акт, и от друга, краткото публично съществуване на творбите.

За написването на труда Евгения Атанасова се базира на исторически проучвания и архивни източници. Друг извор на информация са личните изследвания на авторката на дисертацията – срещи и разговори с Христо. Използвана е и предоставената от роднини и близки на Христо Явашев лична кореспонденция, която за първи път по подобен начин представя негови размисли и търсения в областта на изкуството. Проведени са интервюта със съвременници на Христо Явашев за неговите ранни години - негови състуденти от Националната художествена академия като Дора Бонева, Драган Немцов, Ива Хаджиева и др. Интервюирани са и международни артисти, близки до Христо, както и куратори и изкуствоведи, запознати с неговата работа.

Първата глава е наречена „Биографични предпоставки за формиране на Христо и Жан-Клод като творци и изграждане на

отношението им към категорията „време“. Втората глава разглежда вече същностни периоди от тяхното развитие и е озаглавена „Трансформация на Кристо Явашев в Christo. Артистични опити, които отвеждат артистите към създаване на временно изкуство“. Тук, разбираемо и напълно правилно акцентът пада върху ранните парижки артистични опити и връзките с „Новите реалисти“. Трета глава „Създаване на временни произведения и проекти с различен художествен характер. Работа с варели, въздушни проекти, опаковани сгради и техните прилежащи пространства“ навлиза в периода на увеличаващата се интернационална известност на двамата автори.

Четвъртата глава „Временни проекти на Кристо и Жан-Клод. Времена на концептуализиране, реализиране и съществуване. Живот след деконструирането“ може би най-концептуално навлиза в проблема за временния характер на съвременното изкуство, доколкото в нея е разгледан проблемът за живота на творбата след физическото ѝ изчезване.

В заключение, може да се каже, че докторантът на катедра „Изкуствознание“ Евгения Атанасова изследва начина на мислене на художниците и техния огромен принос в така нереченото „временно изкуство“. Дисертацията изследва симбиозата, която се осъществява между временно и перманентно в творбите на Кристо и Жан-Клод. Тези тенденции са особено видими в опакованите монументи и статуи и в опаковани сгради и прилежащите им пространства. Със своите произведения Кристо и Жан-Клод поставят под съмнение постоянното, променяйки това, за което хората са решили, че трябва да е вечно и да се възприема от поколенията по един и същ начин. От друга страна, техните материални творби осигуряват съществуването на ефимерното и съхраняват паметта за него. Трайните обекти, рисунки и колажи са своеобразен капитал, който финансира новаторските им идеи, нещо, което ги прави независими. Авторът на дисертацията, в качеството си на бивш

